

## **De Bijlmermeer: Een zelfbewust stadsdeel van Amsterdam**

De Bijlmermeer heeft zich sinds de jaren negentig ontwikkeld tot een zelfbewust stadsdeel van Amsterdam. Dit zelfbewustzijn is ontstaan als reactie op jarenlange stigmatisering en heeft geleid tot unieke identiteit die door bewoners actief wordt uitgedragen en verdedigd.

### **Ontstaan van het zelfbewustzijn**

Het zelfbewustzijn van de Bijlmer ontstond paradoxaal genoeg uit tegenslag. Het negatieve imago dat het stadsdeel jarenlang had – van verloederde hoogbouw, criminaliteit en achterstand – zorgde ervoor dat bewoners zich steviger gingen organiseren. Zoals een bewoner het verwoordde: "We waren er trots op dat het ons lukte om in zo'n klein stukje Nederland met meer dan 120 nationaliteiten samen te leven". Het besef groeide dat ondanks alle uitdagingen, de Bijlmer een gebied werd met een unieke mix aan mensen, culturen en veerkracht.

De Bijlmerramp van 1992 droeg op tragische wijze bij aan deze identiteitsvorming. Het Groeiend Monument, met de iconische 'boom die alles zag', werd een symbool van gemeenschapskracht. Bijna tweeduizend bewoners, nabestaanden en betrokkenen maakten samen mozaïektegels voor het monument, waardoor het een collectieve plek van herinnering en verbondenheid werd.

### **Culturele uitingen van zelfbewustzijn**

Kwakoe Festival: Het jaarlijkse Kwaku Summer Festival is misschien wel het meest zichtbare symbool van de Bijlmer-identiteit. Wat in 1975 begon als een kleinschalig voetbaltoernooi voor Surinamers groeide uit tot een grootschalig multicultureel evenement dat jaarlijks ongeveer 300.000 bezoekers trekt. Het festival is volgens bewoners "een grootse viering van culturele diversiteit en identiteit" en staat symbool voor de smeltkroes die Zuidoost is. Don Ceder, fractievoorzitter ChristenUnie Amsterdam, verwoordde het zo: "De Bijlmer is een gevoel, een soort trots".

Lokale initiatieven: Verschillende grassroots-initiatieven tonen het zelfbewustzijn van het stadsdeel. Bijlmer-Style, opgericht om talent uit Zuidoost te ontdekken en promoten, werd "een waar begrip in Amsterdam Zuidoost". ILoveZuidoost fungeert als cultureel platform dat de positieve kanten van het stadsdeel belicht. Het Bijlmer Drumfestival viert het ritmisch erfgoed en de Afrikaanse en Afro-Diaspora tradities.

### Bewonersparticipatie en zelforganisatie

Het zelfbewustzijn komt misschien het sterkst tot uiting in de mate waarin bewoners zelf regie nemen over hun buurt.

De participatiestaking in de K-buurt: In 2018 gebeurde iets ongekennds in Nederland – bewoners van de K-buurt riepen een participatiestaking uit. Toen de gemeente twee scenario's presenteerde voor woningbouw, zei het buurtplatform Hart voor de K-buurt: "Allebei niet; dit is helemaal niet waar wij behoefte aan hebben". Deze actie dwong de gemeente tot een complete koerswijziging. Het resultaat was een co creatie-traject waarin bewoners zelf hun wijk ontwierpen, met uiteindelijk 500 meer woningen dan oorspronkelijk gepland en behoud van het plein dat de buurt belangrijk vond.

Mike Brantjes van Hart voor de K-buurt legt uit: "Bewoners willen niet participeren, de overheid wil dat ze participeren. Zij zijn de stem, wij de megafoon". Deze houding – bewoners die niet zomaar meegaan met wat wordt voorgeschoteld maar zelf eisen stellen – is kenmerkend voor het zelfbewustzijn van Zuidoost.

Community Land Trusts en beheercoöperaties: Bewoners zetten zich actief in voor eigenaarschap over hun leefomgeving. In de H-buurt wordt gewerkt aan een Community Land Trust, waarbij bewoners zelf condities opstellen voor duurzaam en sociaal gebruik van grond. Simion Blom, voormalig dagelijks bestuurder van Zuidoost, benadrukt: "Dat je heel verschillende mensen uit Zuidoost hebt die samen zoiets groots realiseren is een vorm van emancipatie en burgerschap".

### Kenmerken van het Bijlmer-DNA

Het zelfbewustzijn vertaalt zich in wat bewoners het "DNA" van hun buurt noemen. Henk van der Meiden, verbonden aan Platform K-buurt, omschrijft de K-buurt als "relaxed, rebels en religieus":

- Relaxed: De diversiteit zorgt ervoor dat iedereen zichzelf kan zijn zonder bekeken te worden
- Rebels: Bewoners komen op voor hun belangen en accepteren niet zomaar van bovenaf opgelegde plannen
- Religieus: Ongeveer 200 religieuze groepen delen kerkverzamelgebouwen, wat gemeenschapszin bevordert

#### Trots op diversiteit

Een belangrijk aspect van het zelfbewustzijn is de trots op de enorme culturele diversiteit. Met meer dan 120 nationaliteiten beschouwen bewoners deze veelzijdigheid niet als probleem maar als kracht. Don Ceder: "De Bijlmer heeft ervoor gezorgd dat mijn interculturele begrip vorm heeft gekregen. Je leert rekening houden met elkaar, je leert dat hoe jij bent opgegroeid niet perse de waarheid voor iemand anders is".

In interviews geven bewoners aan zich juist in de Bijlmer thuis te voelen omdat ze er niet worden bekeken vanwege hun afkomst of achtergrond. Deze inclusiviteit vormt de basis van de gemeenschapsidentiteit.

#### Institutionele erkenning

Het zelfbewustzijn van Zuidoost krijgt steeds meer erkenning. Amsterdam omarmt in haar Omgevingsvisie 2050 een meerkernige benadering waarin Arena Poort wordt ontwikkeld tot het tweede stadshart van Amsterdam. De transformatie van de Amsterdamse Poort van winkelcentrum naar bruisend stadshart symboliseert dat Zuidoost niet langer wordt gezien als achterstandswijk maar als volwaardig centrum.

Het Social Pact, een alliantie van bewoners, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven, werkt aan positieve verandering "vanuit daadwerkelijk vertrouwen in inclusie en

zelfbeschikking". Deze bottom-up benadering past bij het zelfbewuste karakter van het stadsdeel.

Het zelfbewustzijn van de Bijlmermeer blijkt uit:

- Culturele uitingen zoals Kwakoe, BijlmerStyle en het Bijlmer Drumfestival die trots de identiteit van Zuidoost vieren
- Actieve bewonersparticipatie waarbij bewoners zelf regie nemen over gebiedsontwikkeling en niet accepteren dat van buitenaf wordt bepaald hoe hun buurt eruitziet
- Zelforganisatie via platforms, stichtingen en coöperaties die emancipatie en eigenaarschap bevorderen
- Trots op diversiteit als onderscheidend kenmerk en kracht
- Collectieve veerkracht die zichtbaar werd na de Bijlmerramp en zich vertaalt in gemeenschapszin

De Bijlmer heeft zich ontwikkeld van een gestigmatiseerde wijk naar een stadsdeel met een sterke, zelfbewuste identiteit waarin bewoners actief vormgeven aan hun eigen toekomst. Deze transformatie is niet top-down opgelegd maar bottom-up bevochten door bewoners die weigerden zich te laten definiëren door het negatieve imago van buitenaf.